2

JOANNIS BAPTISTÆ

MORGAGNI

Philosophi, & Medici Foroliviensis, in Patavino Gymnasio Theor. Ordin. Medicinæ Professoris

NOVA

INSTITUTIONUM MEDICARUM

IDEA.

PATAVII

MDCCXII.

Apud Josephum Coronam sub signo Coronæ

SUPERIORUM PERMISSU.

Illustrissimis, atque Excellentissimis Viris

HIERONYMO VENERIO Equiti, ac Ædis D. Marci Procuratori,
MARINO GEORGIO,
JOANNI FRANCISCO MAUROCENO Equiti

Senatoribus Amplissimis, & Triumviris Litterariis

Joannes Baptista Morgagnus S. P. D.

Uod facere Architecti neque inconsiderati, neque indociles solent, antequam ædificia, præsertim magna, & longi temporis, atque laboris, exstruere incipiant, ut eorum formam in publico expositam, meliorem, dum adhuc licet, ex aliorum reddere judiciis conentur, idem ego & paucis ante men-

mensibus feci, & nunc quoque facio, VIRI AMPLISSIMI. Cum enim Institutiones quasdam Medicas olim animo concepissem novas illas quidem, &, nisi fallor, formando illi perfecto Medico quem omnes optamus, apprimè utiles, sed easdem tantæ operæ, & tam diuturnę, vix ut illis perscribendis tota hominis vita sufficere posse videatur; ne ad eas, inexploratis aliorum sententiis, aggrederer, quo primùm die mihi licuit AUGUSTISSIMI SENATUS, atque adeò Vestro Beneficio in hoc Florentissimo Gymnasio verba facere, in magna hominum doctissimorum frequentia earum ideam & quasi formam proposui. Et quanquam per temporis quo scripsi, ac multò magis quo dixi, necessariam brevitatem, partim quoque per ipsam formæ naturam atque rationem neque omnia exponere quæ sentio, neque ea ipsa quæ expo-

ſui, ita exprimere potui atque explicare, ut non ſinè aliquo timore eſſem, ne alicubi in rebus, alicubi in rerum cauſis mancus quodammodo, & ſubobſcurus, præſertim minùs attentis, viderer, ſæpiùs item aut vanus promiſſor rerum, nemini, nedum mihi, poſſibilium, aut eorum qui laudandi hìc illic Auctores fuerant, diſſimulator ingratus; ea tamen fuit univerſæ illius Concionis cum in diligenter audiendo benignitas, tum in judicando æquitas, ut ea omnia neceſſaria eſſe brevitatis illius incommoda, non futuri Operis vitia, exiſtimaverit. Quinimmo ex præſtantiſſimis illis hominibus, quorum ut doctrinæ, ſapientiæque, ita prudentiæ, atque candori plurimum tribuo, non pauci fuerunt qui me non ſemel hortati ſint, ut eandem orationem typis mandarem, credo quò, non hujus tantùm Gymnaſii, ſed omnium

Eru-

Eruditorum antequam Operi admoverem manum, ſententias perſpicerem. Quorum ego hominum conſiliis non modò deeſſe nolui, ſed ut ſatis ſpatii habeam & ad cognoſcenda aliorum judicia, & ad formam hanc quam propono, judiciorum eorum ope, meiſque ulterioribus meditationibus, hoc addendo, iſtud demendo, illud immutando, perficiendam, conſtitui initium Operis in quintum, vel ſextum annum differre: quo intervallo (ne omnia inchoare videar, nihil abſolvere) in *Adverſaria Anatomica Altera* ſubciſivi temporis partem impendam, ut eorum editio, de qua annis ſuperioribus, occupatus in medicina facienda, ne cogitare quidem potui, paulò ante primos Inſtitutionum libros habeatur. Atque hæ ſunt, VIRI AMPLISSIMI, rationes omnis ejus temporis

quod mihi a Munere aſſignato vacabit. Quas ſi cæteris, & inprimis ſi VOBIS probari intelligam, eas porrò ſequar, & conſtanter ſervabo; ſin minùs, alias quas magìs VOBIS placere ſentiam, inibo. Nam qui ab SENATU AUGUSTISSIMO, atque adeò a VOBIS in hanc ſim nobiliſſimam Sedem honeſtiſſimis conditionibus vocatus, homo ſim omnium ingratiſſimus neceſſe eſt, ſi quidquam aliud dies noctesque quàm ſatis VOBIS, & Reipublicæ facere contendam. Quæ etiam cauſa eſt cur me a Veſtris Laudibus vel in hoc aptiſſimo contineam loco, quòd eas nimirum VOBIS ſcio mereri quidem placere, audire autem non placere. Itaque ſermonem omitto quo neque illuſtrior, neque uberior, neque optatior contingere mihi poteſt, de Magnificentia, de Conſilio, de Gravitate, de Conſtantia, de Fide, de

Innocentia, de Magnitudine Animi, deque iſtis cæteris ſummis atque incredibilibus Virtutibus quibus magno uſui Reipublicæ & privati, & in Magiſtratibus, domi, foriſque & ſæpe fuiſtis, & aſſiduè eſtis, quaſque ob Virtutes Veſtra iſta, ut Maxima, & Sapientiſſima, ſic eadem Juſtiſſima cæterarum RESPUBLICA cum in VOS Honores ampliſſimos contulit, tum majores conferre meditatur. Tantùm per eximiam Veſtram in tuendis, augendiſque Litteris Curam, atque Prudentiam, ac ſingularem iſtam, dignamque & VOBIS, & Familiis Veſtris Inclytis illis, ac Vetuſtiſſimis Benignitatem illud VOS oro, ut quo me vultu (quæ Veſtra fuit Humanitas) excepiſtis, eodem & meum hoc litterarium munuſculum excipiatis. Valete.

Patavio Poſtridie Kalendas Junias MDCC XII.

I ad tradenda Medicinæ Præcepta AA. Magistrorum valet auctoritas, in celeberrimo hoc Gymnasio ab nobilissimis Viris traduntur; si usus, a peritissimis; si ingenia, ab solertissimis; si facundia, ab eloquentissimis; si studia denique, ab diligentissimis, & cum omnia suis Auditoribus officia, tum maximam sedulitatem præstantibus. Quæ sunt igitur meæ partes? auctoritatis tantæ quantam vos pro vestra humanitate in me esse, volueritis, usus mediocris, ingenii verò, &, si ulla est in me, facundiæ minimè voluntati parium; nam Auditoribus quidem meis si minùs reliquis facultatibus satisfacere potuerim, at officiis certè, & sedulitate me spero satis esse facturum. Quæ hìc & semper habitæ fuerint, & nunc habeantur cum de Scientiis cæteris, atque Artibus, tum de Re Medica Prælectiones, qua gravitate, qua facultate, qua copia, neque dico, neque si maximè vellem, dicere tamen pro dignitate satis possem; hoc tantùm dico, nihil me unquam legisse, nihil audivisse quod mihi de Theorica Medicina subtiliùs dici videretur, nihil de Practica peritiùs, nihil illustriore auctoritate de exemplis, nihil de controversiis graviùs, nihil acutiùs, nihil de tota re medica ornatiùs. Quò mihi difficilius contingit impositum hìc Medicinæ tradendæ munus; nam & post eos, & inter eos tradenda est Præceptores ex quorum Prælectionum recordatione plus utilitatis, & voluptatis, quàm non modò ex meis, sed ex cujusquam Prælectionibus capere possitis. Sed mos est gerendus, non modò Amplissimis Rei Litterariæ TRIUMVIRIS, quorum magnitudinem erga me meritorum nulla unquam delebit oblivio, sed etiam omni Augustissimo VENETORUM SENATUI, cujus ego honestissimo de me judicio, benignissimoque Consulto nullo modo deesse possum; deesse autem? immo verò etiam non ea ratione respondere, utì omnes intelligant, me summis opibus eniti, & quàm maximè possim, contendere, ut Beneficia in me Sua rectè posita, & ratione collocata esse videantur. Et cogitanti quidem

mihi, ac omnes animo ad novum aliquod utilissimum opus, atque pulcherrimum vias, aditusque repetenti nihil denique visum est dignius novo quodam genere Medicarum Institutionum, quod antequam planiùs quale sit, dico, necesse est quemadmodum olim in ejus venerim cogitationem, proponere. Quod quidem sic faciam, ut tria illius præcipua capita, itemque eorum utilitates, difficultates, auxilia eâdem operâ edisseram. Id cum breviter fecero, atque ita quæ de illis Institutionibus generatim sunt dicenda, exposuero, tum longiorem aliquantò, & tripartitam orationem ingressus, quæ de ipsis sigillatim, sed per summa capita, tradi possunt, explicabo.

2. Cum in quavis Facultate nemo possit perfectus existere qui id ipsum non spectet, & ad summa contendere non laboret, tum verò idem in Medicina contingere necesse est. Non hìc pono, liberum esse humano ingenio ad consummatam, & numeris omnibus absolutam medendi artem pervenire; hoc enim aliàs in loco videndum est; sed qui ad eandem se conferunt, illis ad summam esse tendendum, id pono. Cum enim vel ex hisce ipsis qui in quavis arte primas appetunt, raros videamus ad secundas, tertiasque provectos, in hac certè cui non minus difficultatis, quàm utilitatis, dignitatisque, insitum esse confitemur, in imo subsistat necesse est quisquis ad summa non enitatur. Hac de causa illud primum visum est mihi, esse Medicum ad spem summam instituendum, talemque informandum qualis adhuc fortasse fuerit nemo. Præterea animadverti, qui Medicas Institutiones scripserunt, quos mihi quidem videre contigerit, eos ita omnes ordiri quasi perfectis omni alio genere doctrinæ summam in arte medica manum imponerent, sive contemnentes tanquam parva quæ priùs discimus, studia, sive non ad suum pertinere officium opinati, quando divisæ professionum vices essent, seu, quod proximum vero, nullam ingenii sperantes gratiam circa res, etiamsi necessarias, procul tamen ab ostentatione positas, ut operum fastigia spectantur, latent fundamenta. Mihi verò nihil arti Medicæ alienum existimanti sinè quo optimum Medicum non posse fieri, fatendum est, nec ad ullius rei summam, nisi præcedentibus initiis, perveniri, visum quoque est oportere ad minora illa, sed quæ si negligas, non sit majoribus locus, descendere, nec aliter quàm si Medicus traderetur educandus, studia ejus ab infantia formare, & per omnes quæ modò aliquid Medico futuro conferant, artes ad ejus operis summam perducere. Illud novissimè occurrebat, satis esse non putandum eximio inprimis quem instituendum posuimus, Medico ægrotantium lectulis assidere, sed præterea inserviendum esse posteritati, quæ is scire potuerit, quæque artis gratia inquirere, candidè illa, atque simpliciter in omnium sæculorum notitiam proferendo, tum Reipublicæ obtemperandum, in Scholis modò

at-

atque in Gymnasiis artis rationem aperiendo, in foro aliàs atque in judicio de veneficiis, de prodigiis, de vulneribus, de aeris, ciborumve salubritate respondendo. In quibus, atque in aliis pariter hujusmodi rebus cum nemo queat rectè atque ordine se se gerere qui ad easdem non sit institutus, hæc quoque omnia Medicis Institutionibus comprehendenda esse videbantur. Sic igitur colligebam, & perfectum Medicum, & per cuncta ab infantia usque studia, & ad omnia quæ in ipsum cadere possunt, officia diligenter esse informandum.

3. Quæ cum colligerem, non ego istas quæ sunt in usu, Institutiones abjiciebam (probo enim; ne quis forte secus existimet; & valde utiles esse, profiteor) retinebam potiùs, retentisque omnia quæ dixi, addebam, ut Medicus tandem institueretur ille perfectus, & quo ne cogitatione quidem & mente excellentior confingi possit. In quo non multùm illud verebar, ne si id quod vellem, efficere, eumque Medicum quem cupio, instituere valerem, retardarem studia multorum, qui desperatione debilitati, experiri id nollent quod se assequi posse diffiderent. Nam par est, omnes omnia experiri qui res magnas, & magnopere expetendas concupiscunt. Quòd si quem aut natura sua, aut illa præstantis ingenii vis fortè deficeret, dum teneret modò eum cursum quem posset, non evaderet ille quidem in summum, multos tamen infra se videret. At summa assequi arduum est, & nemo est assecutus. Ante omnia, sufficit ad exhortationem studiorum, non capere id rerum naturam, ut quidquid non est factum, ne fieri quidem possit; namque omnia quæ magna sunt atque admirabilia, tempus aliquod quo primùm efficerentur, habuere, & quidquid est optimum, ante non fuerat. Accedebat, tot nos præceptoribus, tot adjumentis instructos esse, ut possit videri nulla forte nascendi ætas felicior, quàm nostra, cui docendæ cum tota antiquitas, tum verò inprimis novissima tempora elaboraverunt. Quibus nunc addere æquum est vestrum istud acre, & excellens ingenium, & egregiam istam, ac præclaram indolem, Adolescentes studiosissimi, quos propterea unos ex omnibus ad bene medendum maximè natos aptosque reputo, ut vel ex vobis summus ille quem opto, Medicus, vel ex nemine fortasse omnium expectandus esse videatur.

4. Sed cum illud, ut dico, minùs timerem, ne ab aliis magna nimiùm exigere judicarer, illud contra verebar maximè, ne nimio plus de me polliceri, & jactare me intolerantiùs viderer, si fortè susciperem tradere tantam rem, quantam, non modò facultate consequi, sed etiam animo complecti longè esset difficillimum. A quo quidem consilio etsi ego tam aberam, quàm qui maximè, ut qui de me, meisque viribus, ut à principio dixi, semper ita senserim, & adhuc sentiam, ex quo tamen die allatum est, me summa hujus Immortalis Reipublicæ liberalitate in hoc omnium locupletissimum optimarum Artium, atque Scientia-

rum Domicilium vocari, ex eo die mihi sum visus id posse eniti, non perficiendi quidem spe, sed adumbrandi voluntate. Quod ipsum profectò magnum erat onus, & perquam grave, atque adeò non hisce humeris suscipiendum, nisi illud occurrisset, nusquam tot Socios, nusquam tales consiliorum Adjutores, qui tantum onus magna ex parte verbis, exemplisque allevarent suis, quot, qualesque in doctissima hac, & ornatissima Civitate, me esse reperturum. Cum enim Medicus sit mihi educandus eloquentia excultus, in dialecticis eruditus, in mathematicis, & philosophia exercitatus, juris divini, atque humani non inscius, rei anatomicæ, reique herbariæ, omnisque materiæ medicæ scientissimus, universæ demum medendi rationis peritissimus, mihique propterea cum Magistris earum Artium, Doctrinarumque nobilissimis multi sint sermones conferendi, multa sint ab illis postulanda, multa sumenda; ubi hæc omnia commodiùs quàm in hac Urbe, consequi possim, non video. Ubi enim terrarum eloquentia ornatiùs, dialectica acutiùs, mathesis nervosiùs, philosophia probabiliùs, divina, atque humana jura incorruptiùs? ubi corporis humani, ubi stirpium, ubi rerum naturæ historia diligentiùs? ubi denique cavtiùs, ubi præclariùs, ubi feliciùs omnis Medicinæ ratio, viæque traduntur?

5. Quò magis confidentiæ notam, & offensionem effugere posse videor, præsertim cum tot præter tantosque Socios atque Adjutores, Duces Auctoresque summo judicio, & auctoritate nactus sim duos, quorum vestigia, non pressa leviter, persequenti apparent, sed fixa atque alta se se ita ostendunt, ut aberrare non sinant. Quid? quòd, non certam modò, apertam, directam, sed munitam quoque viam hi duo reliquerunt, verba nempe, sententias, præcepta instituti mei tam propria, tractandisque rebus tam apta, ut ego iisdem non solùm verbis, atque sententiis, sed perpetua interdum oratione, parcè ad materiam hanc meam detorta, non uti non possim: quod vel in hac ipsa Præfatione non latere vos, certò scio. Cujus à me facti non est expectanda deprecatio (quanquam quis hanc ultro confitenti negaret veniam?) sed gratia potiùs habenda est, quòd non commiserim, ut vel minùs idonea oratione, vel compellationum inepta, atque odiosa assiduitate uterer, in quorum alterutro peccandum alioquin erat, optimis videlicet occupatis. Nam ut institutum animo complexus sum meum, nullas paulò notiores aliarum quoque Artium Institutiones omittenti, quin excuterem, & cum meis contenderem, brevi post tempore usu venit, ut M. T. Ciceronis, & M. F. Quintiliani libros oratorios in manus sumerem, & diligentiùs considerarem. Dici non potest, quantùm ipse mihi sim gratulatus, quantùmque id gavisus, quòd in tantorum Præceptorum vestigia incurrissem; uterque enim (quod vos minimè ignoratis) Oratorem omni ex parte perfectum instituunt, alter verò etiam ad ejus studia prope ab incunabulis

for-

formanda, atque regenda se se demittit. Itaque cum in binis instituti mei capitibus eos Auctores nactus essem, quorum gravissima auctoritate tueri illa possem, modo, atque ordine luculentissimo exponere, oratione autem locupletissima etiam ornare; tertium, quod relinquebatur, caput de Medico ad cuncta quæ in ipsum cadere possunt, officia informando, hoc verò adjectum cæteris videbatur tum eorum gratia, & suæ utilitatis admitti posse, tum eadem ratione tractari, quam in tradendis illis prioribus didicissem. Quod quidem & cœpi facere, & porrò quantum mea valebit infirmitas, sum facturus.

6. Exposui quod primum pollicitus sum, Auditores, quidquid generatim ad institutum pertinet meum; nunc sequitur, ut quale sit, per singula rerum capita edisseram sic quidem, ut quæ nostri Alumni sint partes antequam Medico tradatur, postquam erit traditus, & ex quo eidem ægrotantes tradentur, oratione tripartita proponam: quæ si me intelligitis ut brevissimè possum, planissimèque præstare, vos, quæso, benignè, ut facitis, & diligenter attendite. Postquam principio demonstravero, quæ puer animi, quæque corporis debeat bona præ se ferre, quo de puero spem Medici capere quàm optimam possint, hanc verò tantam spem & expectationem neminem posse, nisi virum bonum, explere, illud primùm consequetur, ut puerum doceam frangendis cupiditatibus, & conformandis moribus operam dare, fine sibi proposito, cujus causa nihil non faciat, & quò omnem rationem referat, DEO. Strictim deinde attingenda erit cum istis omnium communibus, contritisque præceptis homine ingenuo, liberaliterque educato dignis prima illa puerilis institutio, qua sic satis græcè, luculenter autem sciat latinè. Hìc ferè de Præceptorum electione sermo erit aliquantò longior instituendus, deque eorum moribus, atque officiis, utque his mutuò discipulum deceat respondere. Non illos pudeat fateri nescire quæ nesciant; pudeat potiùs quæ unos se existiment scire, ea non candidè communicare. Perspicuè doceant, atque distinctè. Ingeniorum discrimina intelligant, & ut cujusque natura feret, in hoc frenis, in eo calcaribus uti sciant. Discipulos sive domi, sive in publico exerceant, jejuna concertatione verborum digladiari, nunquam sinant, neque eos educent contentionis cupidiores, quàm veritatis. Hæc, & alia hujusmodi quæ in Præceptorum delectu spectari cupio, cum satis ostendero, tum quæ ipsos Præceptores prima omnium præstare discipulis malim, demonstrabo. Quorum hæc ferè summa est. Ut infantiæ falsas opiniones, & præjudicia ex animo evellant. Ut fallaciis sensuum detectis, & erroribus maximè omnium communibus & pervagatis, contra hos inposterum muniant. Ut nullius in verba, ne in sua quidem, jurare doceant. Non Vetustatem, non novitatem, non consuetudinem admirari & sequi, sed unam, nbi ubi fuerit, veritatem. Hanc illos facilè non assequi qui facilè & e

vesti-

vestigio pronunciant, quique potiùs argumenta numerant, quàm expendunt. Attamen non esse homini turpe se deceptum fateri; turpe esse, cum monitus fuerit, non fateri. Sed cum multò quidem & sæpiùs, & faciliùs promptissimi homines, & præfidentes labantur, quàm dubitantes, & hæsitantes, esse tamen ubi in hanc quoque partem peccetur, vel nimia videlicet cunctatione, vel scientiæ omnis, & veritatis desperatione.

7. His cum præceptis discipuli animus imbutus fuerit, tum consulam, ut ea tradantur axiomata, quæ possint pluribus addiscendis postea Facultatibus inservire. Quorum non pauca cum sint penitus in media Mathesi retrusa atque abdita, ad hanc ut primus gradus fiat, hortabor. Cujus quidem elementa, arithmeticam deinde, & geometricam partem, mechanicam quoque, & staticam, tum geographicam, hydrostaticam, opticam, dioptricam, & astronomicam præ cæteris commendabo. His autem sic erudiri puerum velim, ut quæ ad ipsas attinent, experimenta, quasque haberi in ipsis observationes continget, illo semper comite, atque adjutore habeantur. Idemque in Chymicis, idem in Botanicis, atque Anatomicis etiam laudabo, quarum nempe elementa artium jam tum puero tradenda censeo, ejusque avidæ, & prope vacuæ memoriæ eam vim nominum innumerabilem qua absterreri solet adulta ætas, maturè ingerendam. Et illa quidem puer ratione non observationes modò, & experimenta addiscet, sed quæ præterea in hisce excogitandis solertia, in capiendis dexteritas, in confirmandis sedulitas, in tradendis fides requiratur. His tot instructus adjumentis utiliùs multò, atque faciliùs cognoscet quæ ab acutissimis hominibus in tota sunt Philosophia cogitata: quorum quæ probabilia magis fuerint, verique simillima, ea demum sub rerum historiis cumulatissimis, & ut fieri poterit, accuratis ita proponantur, ut liberum sit probabiliora in dies, ut fit, occurrentia reponere, neque tamen philosophica illa commentatio idcirco invertatur, & commutetur universa. Neque interea admovere aurem negligat divinarum Legum, & humanarum peritis: quos si palàm audire non audeat, quòd eorum Facultatibus nostra hæc medendi vis ne minima quidem societate conjuncta esse videatur; subauscultando tamen mihi excipiat eorum voces, & procul quid ajant, attendat; multos enim Medico incidere casus in quibus id juvet non neglexisse, cum ante a me indicatum est, tum alio loco demonstrabitur. Jam verò Dialecticis, & Rhetoribus dare operam licebit: quas a me doctrinas neque inconsultò, nec sinè Auctore gravissimo in hoc tempus differri, tum planum fiet, cum quàm illas emendatas velim, quàm serias, quàm actuosas, declarabo. Sed ut homines labore assiduo, & quotidiano assueti cum festorum dierum causa, aut voluntate sua ab opere interdum feriantur, ad pilam se, aut ad discum, aut ad metulas conferunt, aut etiam novum sibi ipsi aliquem excogitant in otio non inertem ludum, sic noster

cum

cum ab severioribus illis studiis quasi colligere se se volet atque reficere, subcisiva hæc tempora haud aliâ in re utiliùs posuerit, quàm in Philologia, & in Critica Facultate.

8. Locus hìc erit nonnullorum querelis, & monitionibus occurrendi: me jam jamque memoraturum, quàm multa & magna, & difficilia sint medentibus necessaria, horum industriam in plura studia non bene distraxisse, vel si mea ratione ad alia ista persequenda satis spatii relinquatur, me tamen nimis duras leges primis ætatibus imposuisse sic ut a me potiùs absterritæ a Medicina cognoscenda, quàm excitatæ, voluntatem discendi simul cum spe perdiscendi abjecturæ esse videantur. Quibus ego monitoribus sic respondebo: qui vulgari ista & quotidiana facultate sit contentus, eum nostras Institutiones nihil onerare, nihil distinere, nihil morari, quin quantum ex ipsis videbitur, sibi sumat, cætera eximio illi Medico & absolutissimo quem informamus, relinquat. Hujus interesse maximè qua mentis acie medicam rationem sit aspecturus, eadem rerum omnium vim naturamque prævidisse. In his tamen artibus non doceri a me tantum temporis, & laboris impendere, quantum ii qui ipsarum tractatione delectati nihil in vita sint aliud acturi; sed ex iis tantum arripere, & cursim gustare, quantum illi satis sit qui ad alium usum sit translaturus. Nec tempus illi nimis breve futurum, qui parcè ipsum, ut nos docebimus, & sapienter dispensaverit, præsertim neque tardi, neque segnis ingenii, qualem quidem instituimus, juveni, neque uno utenti, sed pluribus eodem tempore Præceptoribus. Nam illud quoque demonstrabimus, non confundi animum, ac fatigari quibusque in diversum tendentibus disciplinis, sed sicut in cibis, horum apta diversitate reficimur, unius assiduitatem fastidimus, ita in uno eodemque studio ingenium languescere, plurium certa mutatione recreari.

9. Quæ cum ita esse, ostenderimus, nihil, opinor, erit causæ cur non id quoque Medico futuro præcipiamus, ut inter hæc ipsa diversa studia, jam nunc ea omnia ex ipsa Medicina prædiscat quæcunque poterunt illis cum studiis non difficilè copulari. Nam cùm illis quos ante diximus, Philologis, Mathematicis, Grammaticis operam dabit, quid prohibet, aut ab his libros utriusque linguæ explicari qui sint de re medica præclarè, & eleganter conscripti, aut ab illis alteris in Opticis, atque Dioptricis quæ ad oculorum pertinent morbos, paulò uberiùs exponi, aut denique ab illis prioribus Antiquorum pondera, atque mensuras, balnea, artemque gymnasticam potissimùm indagari? Hæc ergo, & hujusmodi alia quæ nostro liceat quasi aliud agenti de rebus Medicis prænovisse, a me diligenter indicabuntur.

10. Post quæ velut novum erit sumendum exordium, & (quæ altera hujus orationis pars est) ad Medici officia transeundum, ac primùm quando tradendus Medico sit adolescens, dicendum. Secundùm hoc,

breviter disquiretur, an summo protinus optimoque sit tradendus. Monebimus, ne quis se allici patiatur magnificis eorum Doctorum pollicitationibus, qui intrà sex menses, (quod olim Thessalum illum Medicum, & huic propiorem memoriæ Paracelsum fecisse, accepimus) medendi rationem se tradituros universam, promittant. Porrò qui empiricam Artem, non rationalem, profiteantur, hos quoque minimè tironibus esse audiendos. Quinam deinde Scriptores, & qua singuli sint ratione prælegendi. Quis in unaquaque Artis dictanda regula, præceptisque sit modus; neque enim quasi quasdam leges immutabili necessitate constrictas medendi studiosis esse ferendas, sed ex quibus pro variis causis, temporibus, ætatibus, & cæteris quæ sunt hujusmodi, conditionibus aliqua mutare usus, studium, consilium, &, quod est caput, prudentia possit. Illud verò etiam atque etiam monebimus, ut diligentissimè Præceptor videat quò sua quemque natura maximè impellere videatur; operæ namque pretium faciet, si ad cujusque ingenium ita suam institutionem accomodet, ut de præfidenti audacique animo tantum detrahat, quantum diffidenti, & nimis timido adjiciat.

11. Hìc tandem ad Institutiones istas communes & pervagatas aggrediemur. Quæ quidem perquam breviter a me perstringentur, non quò illa non probem quæ tot, tantique medendi Artifices, & Doctores reliquerunt; sed cum illa pateant, in promptuque sint omnibus (extant enim innumerabiles de iisdem libri neque abditi, neque obscuri) neque eâ tractatione meâ aut copiosiùs explicari, aut planiùs exprimi possint, nemo a me expectabit, ut opinor, ut in re nota & pervulgata multus velim & ineptus audire. Siquæ igitur in illis Institutionibus aut addenda, aut mutanda, aut verò omittenda, præsertim de expertorum Magistrorum consilio, videbuntur, hæc paulò uberiùs memorabimus, reliqua perbreviter attingemus. In quibus profectò erit Medicinæ etymon, & quid illa sit, aut quis ejus finis, atque utilitas, sitne ars, & ex quo genere, & quæ sit ei subjecta materies. Sed plura aliquantò verba faciemus de illius origine, factisque progressibus, deque spe futurorum, de primis Auctoribus, & de Sectis, & qui in unaquaque familiam ducant.

12. Postea verò quàm res illas, deque theoreticis methodis nonnulla tradiderimus, Artemque omnem Medicam in quinque divisam esse partes, cum ex his primam percurremus, tum quædam ad Anatomen, utilitatemque ipsius spectantia non reticebimus. Hinc alteram, quæ de Morbis est, partem dialecticè tradendam esse, negabimus; medicè verò, & firmè, & perspicuè sic ut meliùs tertiæ, quæ est de Signis, inservire possit, consulemus. Quartæ autem, quæ Servatrix est, parti cum historiam medicam ventoram accuratè scriptam, tum de vita producenda libellum commodè adjungenda commemorabimus. Sed in nulla tamdiù

diu quàm in ea quæ Curatrix eſt, quinta parte immorabimur. In qua primùm de medendi methodo verba faciemus, iis nempe capitibus unde omnia ad omnem curationem præſidia ducuntur. Tum de re herbaria, de pharmaceutica, de chymica: quo in loco non pauca hortabimur, & aliqua ex parte ſuſcipiemus: Ut tironibus præcepta, cautioneſque tradantur, quæ in quibus dandis medicamentis ſint attendenda, quæ proſpicienda, quæ vitanda; tum verò quæ quibus mixtis novæ, & inexpectatæ vires oriantur. Ut genere indicationum univerſo nova quadam methodo in ſpecies certas partito, ut nulla, quantum fieri licebit, neque omittatur, neque redundet, ſua ſingulis ſpeciebus remedia aſſignentur & ſimplicia, & permixta, & prompta, & conquiſita, quanquam ſimplicia, & prompta magis, ſed tamen permixta etiam, & conquiſita, omnia autem uſu probata, ſic ut ſimul ac poſita ſit indicatio, habeant tirones quò ſe referant unde ſtatim expetita poſſint medicamenta depromere. Ut neque de ſpecificis, quæ vocant, remediis, quæ utinam tot haberemus quot haberi dicuntur, neque de novis, & incognitis ſileatur, ſed viæ rationeſque tradantur quibus utrorumque natura & vires inveſtigentur. Poſtremò ut de medicamentorum numero, deque ponderum ratione finienda, hoc eſt, de formulis remediorum ſcribendis fideliter, ac dilucidè præcipiatur.

13. Hæc in tradendis Inſtitutionibus conſulemus. Erunt & quæ in tradendis cujuſque Morbi Curationibus conſulamus. Et primùm quem ordinem præſtet ſervare, & quam viam tenere. An longiorem hanc, ſed celebratam magis & tritam. An breviorem illam, & compendiariam, in qua pleriſque morbis in certa genera contractis, ut puta Doloris, Inflammationis, Defluxionis, & hujuſmodi aliorum, tum communia in genus unumquodque, non verò in morbos ſingulos ſingula medendi genera præcipiuntur. Deinde negabimus, ullius morbi naturam, & cauſas ſinè reſpondentibus cadaverum diſſectionibus, curationem verò ſinè cautionibus, præceptiſque peculiaribus eſſe proponendam. Præterea diſpiciemus, facturi ne operæ pretium ſint qui ſeparatim tradere inſtituant de morbis qui fluidas tantùm afficiunt partes, quique tantùm ſolidas, & qui utraſque; tum de acutis, & longis; tum de penitus alicui parti inſidentibus, & diſtantia ac diverſa membra in conſenſum trahentibus; tum de ingenitis, & in his hereditariis; de implicitis, & in his inter ſe pugnantibus; de ſe ſe in morbos alios vertentibus; de redeuntibus; de vernis, æſtivis, autumnalibus, hibernis; de ſenilibus tandem, virilibus, juvenilibus; nam pueriles quidem, itemque mulicbres jamdiu ſeparatim tractari video; artificum autem morbos, & cuique vitæ generi peculiares ab reliquis neque ita pridem, & magna cum laude ſejunctos eſſe, cum uſpiam, tum verò hìc potiſſimùm non ignoratur. Nec dubium eſt, eos quoque morbos qui ab animi affectibus oriuntur,

ſeorſum eſſe proponendos, omnes verò qui ad Chirurgiam pertinent, longè eſt evidentiſſimum. Sed ut de his morbis omnibus tradendum erit, ſic de rebus etiam duabus, quarum altera illos præcedere, altera ſubſequi non raró ſolet, minimè erit reticendum, de parvis morborum initiis, horumque remediis, & de illis qui tardè ex morbis convaleſcunt, quàm maturè confirmandis.

14. Quoniam verò cuncta hæc medicinæ præcepta ſicut cognitioni ſunt neceſſaria, ita non ſatis ad vim medendi valent, niſi illis firma quædam facilitas, ſeu medicus habitus acceſſerit; hunc autem conſequimur legendo, audiendo, obſervando, colloquendo, cogitando, ſcribendo, imitando, &, quod unum tandem plurimum poteſt, medendo; idcirco de his omnibus ex ordine præcipiemus. Et primùm qua in parte medicinæ quis præter cæteros ſeu vetuſtus, ſeu novus Auctor excellat: quid in hiſce ipſis cavendum; ut æquus animus, ut liber non minùs ad lectionem, quàm ad reliqua quæ percurremus, ſit afferendus. Hinc quos audire, quos ſectari conducat. Quid, & qua ratione, & quo etiam in loco obſervandum. Urbes namque celeberrimas malim pharmaceuticis, chymiciſque tabernis inſtructiſſimas, & in quibus publicè a medicis, non tantùm pluribus, ſed alia aliis in facienda medicina ſequentibus, alia vitantibus, ægrotantium corpora manu, pharmacis, victus ratione curentur, denatorum cadavera diſcindantur. Neque his modò, etſi magna, & permulta ſunt, eſſe tamen contentus poterit ſummus ille quem formo, Medicus, niſi præterea longè latèque peregrinetur, in caſtris verſetur, & cum hæc omnia legerit, audiverit, obſervarit, doctis cum amicis, & æqualibus conferat, atque ita ſe exerceat, ut quæ ſibi mox agenda ſint ad ægrorum lectulos, jam nunc exercitatione quaſi ludicrâ prædiſcat, & meditetur. Cujus ita exercitationis præcepta dabo, ut eam maximè comprobem in qua ex Hippocraticis morborum popularium, aliiſque hujuſmodi accuratis hiſtoriis cujuſque ægrotantis caſum uno ſociorum articulatim proponente, medicam cæteri, ut mos eſt, conſultationem inſtituant, tum quæ ipſi præceperint, atque prædixerint, cum Auctoris tandem curatione, & ægrotationis illius exitu ſtudioſè contendant: quod cum in morbis pleriſque omnibus, tum in his præcipuè quorum vi ſubita ante æger confici, quàm imparatus Medicus meditari ſat poſſit, etiam atque etiam commendabo. Dies præterea nullus ſit cujus certa pars in acerrima atque attentiſſima cogitatione non ponatur. Ea cogitatione pridie lecta, audita, obſervata, diſputata verſare atque agitare, ex verſatis autem atque agitatis dubia excipere, & memoranda oportebit, illa ulteriùs excutienda, hæc penitus memoriæ tradenda, utraque continuò in adverſaria conjicienda. Poſt hæc de optimo medendi genere tantùm dicere conabimur, quantum noſtro adoleſcenti ſatis ſit ad unum aliquem tum ex iis qui fuerunt, tum ex his

qui

qui sunt adhuc, Medicis quem imitetur, eligendum. Quem tamen quoniam ita sibi proponere ad imitandum debet, ut longè illum multùmque superare nitatur, idcirco protinus de cauta imitatione verba faciemus.

15. Quibus absolutis, ac nonnullis hoc loco interjectis de Assistentis Medici officiis, de medendi Potestate, ac ejus Insignibus promerendis, & de prudentia, cæterisque virtutibus ad artis usum necessariis, aliquando ad curandos ægros (quæ postrema hujus orationis pars erat) mittemus illum quem instituimus, Medicum sic tamen, ut certas quasdam admonitiones, quasi comites, adjungamus. Et illud primùm videndum erit: quod sit incipiendi medicinam facere tempus, ad medicum quidem quod attinet, num illud quod ætas denique affert, an illud potiùs quod ob studium, & diligentiam interdum quoque præcurrit ætatem; quod autem ad morbos pertinet, illud certè quo morbi faciles, & tutissimi dominantur. Hinc quæ in suscipiendis curationibus sint observanda, quæ in excogitandis, quæ in adhibendis. Non ea mihi convellere adorietur quæ non possint removeri; levamen tantummodo hìc promittet, & interitus prolationem. Non plures mihi ægrotantes suscipiet, quàm quibus singulis summa cura possit consulere. Nihil in his paulò notabilius dimittet quod non suæ meditationi subjiciat, nihil quod in ephemeridem suam non referat. Nunquam ægrotantes, atque domesticos aptis, cautisve prædictionibus, Chirurgorum autem famulos, obstetrices, pharmacopolas, cæterosque ministros, artis, & muneris quemque sui eminenti præstantique peritia in officio non retinebit. Hæc prætera admonebitur. Ne quid noceat. Ut ab levioribus, quandocumque liceat, auxiliis ordiatur. Ut perrarò ad remedia vehementia decurrat, annis præsertim primis; sed quàm poterit mitioribus, atque paucioribus sit contentus. Ne statim plerumque mutet, si quæ non statim profuere; contra aliquando aliud continuò, atque aliud experiatur. Quonam quiescere præstet tempore; quonam movere. Quonam imitari, aut sequi naturam; quonam morari, vel anteire. Quonam sit, aut non sit tritis Artis præceptionibus utendum. Quid agendum in novis morbis, quid in latentibus, & ad tempus incognitis. Quando denique, & qui sint in consilium adhibendi, & quemadmodum Consultationes & coram, & per litteras instituendæ.

16. Hæc cum fuero exsecutus, non hic Medicum quem fingo, deseram, sed per omnia quæ quidem cadere in ipsum possunt, munera atque officia deducam. Non de Medici Conducti, non de Archiatri, non de Collegiis adscripti, non de Professoris publici officio ac partibus reticebo. Quanquam ita hoc loco interpellari me posse intelligo, quasi hæc omnia ut complexurum me verbis spero, sic facultate esse jam complexum existimarem. Ego verò, cujus tantùm ab omni arrogantia ingenium, voluntasque abhorrent, quantùm debent; debent autem

 ma-

maximè; etsi ab nemine æquo, & intelligente homine ita interpellari me posse, scio propterea quòd & quò, & quibus fretus adjumentis intendam, satis est ante declaratum; tamen si quis fortè sic interpellet, is sibi hoc persuadeat, velim, me non multò secus facturum, cum de Medico absolutissimo, cunctisque ejus partibus disputabo, ac facerem, si esset mihi de Pictore dicendum: negarem enim, posse eum satisfacere in tabulis, nisi rectè lineamenta describere, nisi cui pigmento quod pigmentum deceat apponere, didicisset; neque ea cum dicerem, me esse pictorem necesse esset, sed fortasse non stultum alieni artificii existimatorem. Similiter ea cum attigero, non quid ego, sed quid ille possit eximius, quem cupio, Medicus, si modò quis esset, aut si etiam unquam fuisset, aut verò si esse posset, haud scio an feliciter, certè diligenter adumbrabo.

17. Nunc ad vos, Auditores æquissimi, doctissimique, & ad institutum revertens meum; quoniam usu Medicis non rarò venit, ut non modò a privato quoque homine, sed a Magistratibus utriusque Fori consulantur partim de superstitione, de miraculis, de fascinatione, de mutilatis, de monstris, de notis virginitatis, de jejunii, & sacrarum precum ex formula recitandarum, vel audiendarum, & conjugalium tandem legum observandarum potestate; aliàs de aere, aquis, rebusque cibariis, de peste, & contagione, de legitimo partus tempore, de amentia, de ictibus, & vulneribus, de veneficiis, de morbis denique vel simulatis, vel redhibitioni locum facientibus, vel tormenta quæstionesque prohibentibus; quoniam, inquam, de his omnibus sæpe Medici responsum quæritur, Nostrum ego, ut scitè illud dare, & prudenter possit, certis quibusdam præceptionibus informabo: quas si ignoret, alterutrum, quandocumque consultus fuerit, necesse erit, aut tempus habeat cognoscendis non solùm rebus quæ in quæstione versentur, sed multis præterea, & variis, & ab nostra penitus Facultate sejunctis, aut videatur sibi in novum terrarum orbem esse delatus.

18. Sed hæc omnia quæ nostro hactenus laudavimus Medico, ut multa sint, ut præclara, ut reipublicæ conducibilia, finibus tamen angustis sanè & exiguis continentur, si cum ea laude utilitateque conferantur quam scientia affert, digna, & profutura tradendi litteris, ac memoriæ cunctorum hominum sempiternæ. Quamobrem non ante nostris Institutionibus finem faciemus, quàm diligenter videamus, quæ sint Medico potissimùm, & quemadmodum scribenda. Illud autem primùm ponemus: cùm minimè possit is quem sæpe diximus, Medicus perfectus & absolutus existere, nisi Medicina, quantum valent hominum vires, ipsa perficiatur, illius maximè interesse, quæcumque egerit, nedum scripserit, huc tendere & spectare universa, ut ea quæ Arti desunt, cumulatissimè afferantur. Namque, ut propositum non assequatur, fal-

ſa tamen deprehendendo, & vera detegendo, multa Arti, multa ſibi & ſubſidia addet, & ornamenta comparabit. Sed cùm illi primùm removenda ſint omnia quæcumque obſtant, & impediunt, hæc a me diligenter indicabuntur, & in his univerſalium, abſtractarumque ab rebus meditationum velut præcox, & multò major quàm utile ſit rebus publicis, conſectatio, propter quam laudabilis ille mos & aphoriſmos, & hiſtorias, & obſervationes ſimplices, ac nudas ſcribendi longo eſt intervallo prætermiſſus, tum imprudens illa ratio res longè abſtruſiores, aut etiam majores inveſtigandi, quàm ut hominum poſſint ſenſu, aut cogitatione comprehendi, quarum utinam notitiam aliquam habere poſſemus; ſed domina Natura eſt. Porrò cum ex hiſce rebus quarum tractationes deſideramus, non paucas ante indicaverimus, ubi de vulgatis Inſtitutionibus, deque Morborum Curationibus locuti ſumus, nonnullas hìc addere ſatis erit, & primùm rectam cauſarum quibus morbi continentur, inquiſitionem. Quæ quoniam nulla aptiùs via, quàm morboſorum & cadaverum ſectionibus, & fluidorum obſervationibus indagantur, de his rectè inſtituendis, ſeligendis, digerendis verba faciemus: quas cum ad cæteras, tum verò inprimis ad dignoſcendas infantium ægrotationes commendabimus, ut quibus natura ſuos poſſe indicare morbos negavit, illos ars, quaſi opportuna, & amica interpres, ne deficiat. Hæc præterea deſiderabimus. Ut Medicus quiſque det operam, ne in civium ſuorum morbis, patriæque idoneo medendi genere hoſpes ſit, & ſi quæ valetudinum, ſi quæ præſidiorum genera cum rara ſint, aut penè ignota cæteris gentibus, ſuæ tamen regioni ſint frequentiſſima, ea litteris prodat, & memoriæ poſteritatis propaget. Ut in ea quam inſtitui poſſe diximus, de longis morbis tractatione, in quibus quidem curandis multò plùs ſanè quid Medicus, quàm quid valeat fortuna, perſpicitur, quo in morbo quæ ſit aptior ægrotantibus regio, diligenter commemoretur. Ut non minùs de novis remediis, quàm de novis morbis, deque his inclinatis, utque ſic dicam, ſeneſcentibus, de non ita bene tractatis, de neglectis, atque omiſſis, de abditis, & cognitu difficilibus non difficulter cognoſcendis, de illis demum qui vulgò inſanabiles exiſtimantur, & eorum tamen, quandocumque ſucceſſerint, curationibus tradatur. Quibus, atque aliis præterea hujuſmodi quæ in Inſtitutionibus enumerabimus, ſi diverſarum, & pugnantium, in Artis præſertim activa parte, ſententiarum conciliatio accedat, interea poſſit ferri tolerabiliùs cumulatæ Artis perfectionis deſiderium.

19. Sed quidquid Medicus ſcribere inſtituet, mihi quidem & latina, & eleganti, & preſſa moderatè, non redundante ac ſuperfluente, oratione conſcribet; latina, ut pluribus longè latèque intelligatur; eleganti, ut vel faſtidii, vel melioris alieno ſub nomine paraphraſis;

non

non superfluente, ut vel tædii, vel epitomes metuenda Auctoribus pericula effugiat. Et hæc quidem generatim. Sigillatim verò trademus de scribendis Medico Præceptionibus, Meditationibus, Historiis, deque his sæpe utili, aptaque delineatione Figurarum, de Criticis, & Apologeticis Scripturis, de bonis libris ex peregrina, aut barbara in linguam latinam convertendis, de antiquis denique tum incertis dignoscendis, tum mendosis restituendis.

20. Postremò quod cessandi tempus capere, & quæ, hoc capto, præstanti summoque Medico novissima studia conveniant, in extrema Institutionum nostrarum parte disputabitur. Sed, ut ego ante dicendi finem faciam, quàm vos me benignè, attentèque audiendi, quid in tota hac parte sim consulturus, malo in vestris cogitationibus relinquere, quàm in oratione mea ponere.

21. Atque de eximio Medico instituendo edidi quæ potui, non ut volui, sed ut me temporis angustiæ coegerunt. Quæ tametsi strictim quasi per transennam prætereuntes aspexistis, primùm nihilominus vos hortabor, diligentissimi Adolescentes, ut si illam præclaram, & eximiam speciem Perfecti Medici adamastis, tantum illi consequendæ, operæ studiique navetis, quantum me sedulitatis, & officiorum omni tempore in vos conferre, sentietis. A vobis autem, quos & singulos, & universos præcipuo semper honore prosequar, Collegæ Sapientissimi, illud majorem in modum peto, ut, si arduum quod institui, & perdifficile Opus non improbatis, mecum suscipere ne gravemini. Sin vos, alios longa vita, & in studiis consumpta, partim usus rerum maximarum docet, me ab impari onere absterrere, vestris monitis, consiliisque parebo, contentus, rudimentum Operis primis tantùm lineis descriptum exhibuisse, quod alii olim me longè meliores, non (quod ego polliceri possem) paulò distinctiùs adumbrare, sed implere, informare, & numeris omnibus absolvere fortasse conentur. Quod superest, a TE etiam atque etiam quæso, JOANNES CORRERI, Generis Splendore, & Virtutum omnium quæ in Virum Principem cadunt, Præstantia Ornatissime, hujusque adeò Præclarissimæ Urbis Præfecte, ac Proprætor Meritissime, ut pro Tua ista patria, & domestica Humanitate orationi des veniam meæ, quòd cum Tua tempora, tum publica, quibus ea tribuis, commoda paulò diutiùs sit morata. DEUM verò Optimum Maximum precor, ut si Augustissimo VENETORUM SENATUI, Amplissimisque Rei Litterariæ TRIUMVIRIS, a quibus hoc mihi est Munus honestissimum, gravissimumque concreditum, si iis, inquam, me videt gratias quidem agere tantas non posse, quantas debeo, sed tamen quantas maximas possum capere, & nunc habere, & esse habiturum, dum vivam; tum faxit, ut mihi dignæ Munere, dignæ TRIUMVIRIS, dignæ SENA-

TU

TU hæ, quas hodie cœpi, Perfecti Medici Institutiones proveniant.

FINIS.